

נשא ב *

לגיטין וסוטה].

דארף מען פארשטיין: וויבאלד אז אין תורה שבכתב קומען די צוויי פרשיות פון סוטה און נזיר גלייך בסמיכות זל"ז — פארוואס זאל אין תורה שבע"פ [וואו די סמיכות פון מסכת נזיר צו (גיטין) סוטה איז מצד דעם זעלבן טעם ווי אין תורה שבכתב], זיין א הפסק צווישן זיי — מס' גיטין?

אויך דארף מען פארשטיין: וואס איז סברת והסברת הפלוגתא, צי סוטה קומט גלייך נאך נזיר (ווי רש"י איז מפרש, און ווי פשטות לשון הגמרא), אדער נאך מס' גיטין (כשיטת הרמב"ם)?

ב. עס זיינען דא מפרשים וואס לערנען, אז דער רמב"ם גייט לויט שיטת הירושלמי, אז דער ענין הקינוי איז תלוי בגירושין (וואס דערפאר האלט ער אז מס' סוטה קומט נאך גיטין):

אין ירושלמי שטייט, אז די פלוגתא צווישן ר' ליעזר און ר' יהושע (דארט) צי קינוי לאשתו איז א חובה אדער א רשות, איז תלוי אין דער פלוגתא פון בית שמאי און בית הלל (אין משנה סוף גיטין) צי (לדעת ב"ש) „לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערוה", אדער (ווי ב"ה זאגן) „אפילו הקדיחה תבשיליו":

אין א פאל וואס „מצא בה דברים כאורין (מכוערין⁸)" אן עדים, איז לויט

(ליורנו תקנה. הלבשרשטאט כתר) — „לסדר" (בסמ"ך).

(5) סוטה שם ד"ה מכדי וד"ה מאי תנא.

(6) מים חיים להפריח ריש סוטה.

(7) ריש סוטה.

(8) קרבן העדה ופני משה שם.

(9) כי בעדים גם משום דברים כאורין מצי לגרש

א. חז"ל זאגן, „למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". און מצד דעם זעלבן טעם זיינען זיי אויך סמוכין זל"ז אין תורה שבע"פ — מס' סוטה קומט גלייך נאך מס' נזיר — ווי די גמרא זאגט אין אנהויב מס' סוטה: „תנא מנזיר סליק מאי תנא דקא תנא סוטה כדריב . . למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה . . שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר כו".

דער רמב"ם אבער שרייבט, אז מס' סוטה קומט גלייך נאך מס' גיטין (און נזיר קומט פאר גיטין) — „שענינה (דמס' סוטה) מענין הגירושין שהסוטה כשתזנה יש לכופ האיש והאשה על הגירושין".

[און דאס וואס די גמרא זאגט (כנ"ל) „תנא מנזיר סליק מאי תנא דקא תנא סוטה . . שכל הרואה סוטה . . יזיר עצמו כו" — איז עס (ווי דער מאירי איז מסביר) ווייל „גיטין וסוטה לענין זה אחד הם, שסבת הגירושין בסבת הקלקול . . ונסמכו (גיטין וסוטה) לנזיר למד"ם שהקלקול הבא מצד היין גורם

(*) וסיום מס' סוטה.

(1) ברכות סג, א. ריש סוטה. פרשיי פרשתנו ו.

ב. וראה תיב"ע עה"פ.

(2) וראה שם הטעם שלא תני נזיר לאחר סוטה (כסדרם בתושב"כ). וראה תוד"ה מאי ריש נזיר. ולהעיר מסדר המסכתות דסדר נשים במאירי (בפתחתו לבית הבחירה) לפי „הסדור אשר בידינו היום על פי קבלתנו ועל פי הספרים המדויקים".

(3) בהקדמתו לפיה"מ ד"ה והחלק הששי.

(4) לסוטה שם. ועד"ז מפרש בריש נזיר. —

ומתורצת עפ"י קושיית התוי"ט ריש סוטה.

(4*) כ"ה בהוצאת ירושלים תשכ"ז — ע"פ כת"י

פארמא (למדרש — להדרש?), ובהוצאות הראשונות

„אפילו מצא אחרת נאה הימנה“¹⁵ —

קומט אויס, אַז לשיטת הבבלי איז מס' סוטה נישט אַ המשך צו (סוף) גיטין, ובמילא — אַז מס' סוטה קומט (ווי פשטות לשון הש"ס) גלייך נאך מס' נזיר. היינט ווי קען מען זאגן אַז דער רמב"ם נעמט אַן שיטת הירושלמי נגד שיטת הבבלי?

נאָכמער: אויב דער רמב"ם נעמט אַן ווי שיטת הירושלמי (אַז חובת הקינוי איז תלוי בגירושין) — ווי פסקינען ער (ווי ר' עקיבא) אַז קינוי איז אַ חובה¹⁶, וואָס לויטן ירושלמי הנ"ל איז דאָס בהתאם צו שיטת ב"ש¹⁷?

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהק"ד הים הביאור אין דעם פסק הנ"ל פון רמב"ם אַז קינוי איז אַ חובה, כדעת רע"ק — דלכאורה: די גמרא איז מדייק

ב"ש — „לגרשה אינו יכול שלא מצא בה ערוה, לקיימה אינו יכול שמצא בה דברים כאורין“, איז ער דעריבער מחוייב אין קינוי כדי צו מברר זיין אויב ס'איז געווען ביי איר „ערות דבר“ אָדער נישט; משא"כ לויט ב"ה (אַז מותר לגרש אפילו אויב נאָר „הקדיחה תבשילו“), איז קינוי בלויז אַ רשות, ווייל ער האָט די ברירה צו געבן איר אַ גט.

תוס'¹⁸ ברענגט דעם ירושלמי און פּרעגט: „לפי הירושלמי כיון דתליא קינוי בגירושין הו"ל למיתני סוטה בתר גיטין“ — זאָגן מפרשים הנ"ל, אַז לויטן ירושלמי איז טאָקע אַזוי, אַז סוטה קומט נאָך גיטין¹⁹, און דער רמב"ם לערנט ווי דער ירושלמי.

אַבער דער תירוץ איז שווער: ווי-באלד אַז דער בבלי איז נישט תולה דעם ענין הקינוי בגירושין

— ווי ס'איז אויך²⁰ מוכח פון דעם וואָס אין בבלי²¹ ברענגט זיך די זעלבע פלוגתא צי קינוי איז חובה אָדער רשות, נאָר די חולקים זיינען ר' עקיבא (חובה) און ר' ישמעאל (רשות), און ר"ע האַלט דאָך²² אַז מען מעג מגרש זיין אַן אשה

(15) וכקושיית התוס' (ד"ה ר"י הנ"ל). וראה תי' המראה פנים (שלחי גיטין) ומפרשים לתוס' שם.

(16) ה"ל אישות פטורי' הי"ז (ובמגיד משנה שם). ה"ל סוטה פ"ד הי"ח (ובכסף משנה שם). — דלא כמאירי (סוטה ג, א) ש"כ, שהלכה שהיא רשות (כר"י) שאין הקינוי מצוה מן התורה אלא מדברי סופרים.

בכמה מפרשים כתבו (דלא כהמ"מ וכס"מ הנ"ל) שגם הרמב"ם פסק כר"י דקינאי רשות, ורק „מצות חכמים... לקנאות כו" (ה"ל סוטה שם). אבל מפשטות לשון הרמב"ם בפיה"מ (ריש סוטה) — „ודע שאדם חייב לקנאות... וכן אמרנו (אמר) וקנא את אשתו חובה“ — משמע שפסק כר"י. ובפרט שבה"ל אישות שם (שלפני ה"ל סוטה) סתם, וחובה... לקנאות. וראה כס"מ שם.

(17) אבל אין לתרץ ע"פ מה שקיי"ל דבאשתו ראשונה לא יגרש אא"כ מצא בה ערות דבר (רמב"ם ה"ל גירושין פ"י הכ"א. ע"פ בבלי סוף גיטין). וראה נ"כ שם — כי לפ"ז החובה לקנאות הוא רק באשתו ראשונה. וראה ב"ש לאה"ע סק"ט ס"ג. ועוד.

(*) ומכיון שבירושלמי לא הובא החילוק (שנבבלי שם) בין זוג ראשון לזוג שני, לכן סתם (בריש סוטה) דהמ"ד שחובה לקנאות ס"ל כב"ש.

(גם לב"ש) — ירושלמי שם. וראה ירושלמי סוף גיטין ובמפרשים שם.

(10) סוטה ג, א ד"ה ר"י.

(11) אבל ראה פני משה בקטע שלאחרי יבמות (ועד"ז אחרי נדרים וגיטין) בסדר המסכתות דסדר נשים בירושלמי (יבמות סוטה... גיטין נזיר קידושין).

(12) נוסף לזה שלא הוזכר ענין זה בבבלי (שאירי כשמצא בה דברים כאורין כו). וגם: לשיטת הבבלי גם כשמצא בה דברים כאורין מצי' לקיימה (ראה סוטה כה, א. רמב"ם ה"ל אישות פכ"ד ה"ט). וראה העמק שאלה לשאלתא קלד סק"ח. מראה הפנים שצויין לקמן הערה 15. ועוד.

(13) סוטה ג, א.

(14) משנה הנ"ל סוף גיטין.

ד. ויש לומר, אז לדעת הרמב"ם אין ניטא קיין דרייענדיקע מחלוקת בענין הקינוי (אסור, רשות אדער חובה), ווייל ר"י און רע"ק — דברייתא — זיינען ניט מחולק מיטן תנא פון דער משנה אז „אסור לקנאות“²¹

[ווי ס'איז אויך מוכח פון דעם, וואס די גמרא ברענגט ניט די ברייתא גלייך נאכן מדיק זיין אז „קסבר תנא דידן אסור לקנאות“ — ע"ד ווי די גמרא ברענגט²² בנוגע די דיעות פון ר' אליעזר און ר' יהושע אין דער משנה אז „מקנא לה על פי שנים“, אז „מתני' דלא כי האי תנא . . . ר"י בר"י . . . מקנא ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו“ — און ברענגט עס ניט אפילו בקשר צו דער דיעה פון „תנא דידן“ אז „אסור לקנאות“;

די ברייתא ווערט געבראכט אין גמרא¹³ בלויז ווי א הוכחה, אז דאס וואס תנא דבי ר' ישמעאל זאגט „אין אדם מקנא לאשתו אא"כ נכנס בו רוח“ מיינט עס ווי די דיעה פון דעם מ"ד „רוח טהרה“ (ד"א אמרת רוח טומאה רשות וחובה לעיולי איניש רוח טומאה בנפשי'')¹⁴

ב.ומסתברא כו"י היא רק שכי' כוונת ר"י: וא"כ אין מזה רא"י, לכאורה, שריא עצמו וכן סתמא דגמ' לא ס"ל להלכה כסתם משנה.

אבל יל"ע אם שייך לומר בזה דמכיון שהש"ס מכריע כמ"ד זה מוכח שכי' ההלכה (ראה המובא באנציקלופדי' תלמודית ע' הלכה סכ"ט). ואכ"מ. וראה רי"פ פערלא לסה"מ רס"ג מ"ע עה (רצ, ב).

21) אבל להעיר ממש בגמ' שם (ברייתא העמוד) „אלמא קסברי דאסור לקנאות, ומאן דאמר מותר לקנאות מהו כו"י, דמשמע שיש בזה פלוגתא.

ויש לומר (בדוחק עכ"פ) שהכוונה ב"ומ"ד מותר לקנאות מהו לשון קינוי, היא (לא שיש בעל פלוגתא דתנא דידן, כ"א): במקום שאמרו מותר לקנאות (כדלקמן) מהו לשון קינוי.

ולהעיר ממארי (ב, א) שכותב בפשיטות שאין לדייק מהמשנה דאסור לקנאות. ואכ"מ.

22) שם ב, ב.

בלשון המשנה בסוטה „המקנא (לאש-תו)“ — „דיעבד אין לכתחילה לא, קסבר תנא דידן אסור לקנאות“; און וויבאלד אז לויט סתם משנה איז „אסור לקנאות“ — פארוואס פסקנט ער ווי רע"ק, וואס זיין דיעה ווערט געבראכט בלויז אין ברייתא¹³. דער כלל איז דאך „סתמא“ דמתני' ומחלוקת בברייתא . . . הלכה כסתם?

דער תוס' יו"ט¹⁵ ענטפערט, וויבאלד אז סיי רע"ק סיי ר"י (אין דער ברייתא) האלטן אז „לאו איסורא הוא, הילכך לית הלכה כמתני' ובאנו לכלל הלכה כר"ע מחבירו“.

דער תירוצ' איז אבער נאר לויט די דיעות¹⁹ אז „הלכה כסתם (משנה)“ לגבי א ברייתא גייט ניט אז אין א פאל וואו די סתם משנה איז א דעת יחיד: אבער לויט די דיעות¹⁹ אז אויך אין אזא פאל איז הלכה כסתם משנה, איז הדרא קושיא לדוכתא²⁰.

18) יבמות מב, סע"ב.

19) ראה יד מלאכי כללי הסמ"ך כלל תקיג, אנציקלופדי' תלמודית ע' הלכה כסתם משנה ס"ה, ו"ש.

20) לכאורה אפשר לתרץ דלא פסק כהסתם משנה מפני שאמרו בגמ' (סוטה ג, א). ומסתברא כמ"ד (רב אשי) רוח טהרה, דמשמע מזה שלא קייל כסתם משנה דאסור לקנאות (וראה מים חיים להפ"ח ריש סוטה. ועוד).

אבל ראה פרש"י סוטה שם (ד"ה ומסתברא. וראה תוד"ה ר"י פסחים ה, א) דרבנן ורי"א פליגי (רק) בפירוש תיבת „רוח דאמר רבי ישמעאל“, והכוונה

•) וכדמוכח ג"כ מהא שלא תי' דרבנן דאמרי „רוח טומאה“ ס"ל כתנא דידן דאסור לקנאות (ע"ד הא דאיתא בגמ' לפנ"ז (בריש העמוד) שהאמוראים שמפרשים „לשון קינוי דבר המטיל קנאה כו"י, ס"ל דאסור לקנאות).

אלא שעפ"ז צ"ל דמה שנקט בלשון הקושיא שם גם „וחובה“ (כר"ע) — „אלא אי אמרת רוח טומאה רשות וחובה כו"י — הוא רק אגב גררא.

תמידית²⁸ [נאָר מיט די באַוואַרענישן — „ולא יקנא לה ביותר מדאי“²⁹; „לא מתוך שחוק . . ולא להטיל עלי אימה . . אין ראוי לקפוץ ולקנאות בפני עדים תחלה“³⁰].

ה. און דאָס איז דער חילוק צווישן דער משנה און דער ברייתא:

אין משנה (וואו ער זאגט „המקנא — „דיעבד“ רעדט זיך וועגן א קינוי צו אן אשה ש„מצא בה דברים כאורין“ וכיו“ב³¹ (וואָס איז אַ הקדמה צו סתירה) — און אין דעם האַלט דער רמב“ם, אַז לשיטת הבבלי איז „אסור לקנאות“³² (כדלקמן ס“ו):

משא“כ די מחלוקת אין ברייתא צווישן ר“י און ר“ע (צי קינוי איז חובה אָדער רשות) רעדט זיך וועגן אַ קינוי צו אַן אשה כשרה — „להדריכה“:

ר' ישמעאל האַלט אַז דער גאַנצער ענין הקינוי (אויך באַ אַן אשה כשרה) איז בלויז „רשות“ — ס'איז אַ חידוש ונתינת היתר: „כלפי“³³ שאמרה תורה, לא תשנא את אחיך בלבבך, זאגט תורה,

נאָר די משנה און ברייתא ריידן וועגן צוויי פאַרשידענע פאַלן.

אין קינוי זיינען פאַראַן צוויי אופנים²³:

(א) אַ קינוי וואָס איז בנוגע לאשה בלתי צנועה און איז אַ הקדמה צו דער סתירה: ווען (בלשון הירושלמי הנ"ל) „מצא בה דברים כאורין“ און דער בעל איז חושד אשתו אין אַ דבר עבירה, איז ער דערפאַר מקנא לאשתו בכדי צו קענען מברר זיין (אויב זי וועט נישט פאַלגן זיין התראה — ונסתרה) צי נטמאה אָדער לא נטמאה.

(ב) אַ קינוי בנוגע צו אַן אשה כשרה, ווי דער רמב"ם זאגט²⁴ אַז קינוי דאָרף זיין „בנחת בדרך טהרה ואזהרה כדי להדריכה . . ולהסיר המכשול, וכל מי שאינו מקפיד על אשתו ובניו ובני ביתו ומזהירן ופוקד דרכיהן תמיד כו' ה"ז חוטא". וואָס פון דעם איז מוכח, אַז חובת הקינוי איז (נישט פאַרבונדן מיט דעם וואָס דער בעל איז חושד אשתו אין אַ דבר עבירה כו', אָדער געזען ביי איר „דברים כאורין“ וכיו"ב, נאָר עס איז) אַ פרט פון דעם ענין כללי פון הדרכת האשה [פונקט ווי ער דאָרף²⁵ מדריך זיין (און מקפיד זיין אויף הנהגת) בניו ובני ביתו בכלל]²⁶.

וואָס דערפאַר איז „מצות חכמים על בנ"י לקנאות לנשיהן"²⁷ — בכלל, צו יעדער אשה און אַלס אַ הנהגה

(28) וכדמוכח עוד יותר מזה שהביא הלכה זו בהל' אישות בעניני הנהגות איש לאשתו, ע"ש.

(29) הל' אישות שם.

(30) הל' סוטה שם.

(31) ויש להוסיף שעפ"י הושו הבבלי וירושלמי עכ"פ בענין זה שהמשנה איירי באותו אופן דקינוי (אלא שלהירושלמי תלוי קינוי בגירושין, משא"כ להבבלי).

(32) אלא שעפ"י צע"ק מדוע לא הביא הרמב"ם הא דאסור לקנאות כשמצא בה דברים כאורין כו'. וראה לעיל הערה 21 בסופה.

אין להקשות מהא שפסק (שם פ"א ה"י"א) שביד מקנין לאשה „שהעם מרננין אחרי“ — כי שם הקינוי אינו בשביל להשקותה (רמב"ם שם), שבוה תלוי טעם האיסור לקנאות, כדלקמן סעיף ו.

(33) כבגמרא שם ג, א.

(34) קדושים יט, יז.

(23) להעיר מצפ"ע השלמה כד, ד.

(24) הל' סוטה בסופו. וראה טושי"ע אה"ע סקע"ח סכ"א. ובבי"ש שם סקיד.

(25) ע"ד מש"נ „צוה את בני ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה' גו"י (וירא יח, יט. וראה סנה' גז, ב).

(26) ובפרט שהענין דפוקד דרכיהן של ב"ב כו' הובא ביש" (במות סב, סע"ב. סנה' עו, ב) לא בהמשך לקינוי אשתו, והרמב"ם מצרפם יחד.

(27) לשון הרמב"ם שם ה"ח. ועד"ז בהל' אישות שם.

להבא) פון א דבר עבירה כו' און כדי צו קענען מברר זיין צי זי האט חוטא געווען?

ויש לומר, אז לשיטת הרמב"ם איז דער טעם פארוואס „אסור לקנאות“ (ניט ווי רש"י זאגט³⁹, ווייל עס ברענגט „לידי תגרא, נאך) ווייל אין אזא פאל (וואס „מצא בה דברים כאורין“ וכיו"ב) איז דא א חשש אז די מים וועלן סיי ווי איר ניט בודק זיין וכו', כדלקמן:

דער דין⁴⁰ איז, אז „בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקים את אשתו, אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו“, וואס „אין מנוקה מעון“ מיינט (בלשון הרמב"ם⁴¹) — „שבא ביאה אסורה מימיו אחר שהגדיל“ (אפילו „עון דפנוי“⁴²):

און לויטן מאמר הגמרא⁴³ „כל המזנה אשתו מזננת עליו . . דאמרי אינשי איהו בי קארי ואיתת' בי בוצינ'“ (מין אחד הוא אלא שלא שאלו גדולים ואלו קטנים כלומר במה שהוא עוסק היא עסוקה — רש"י), קומט אויס, אז ווען די הנהגת האשה איז שלא כדבעי, איז דא א גרוי-סער חשש אז אויך הנהגת הבעל איז געווען שלא כדבעי, ובמילא — אין המים בודקין.

זאגט „תנא דידן“ אז אין אזא פאל „אסור לקנאות“⁴⁴, מצד דעם חשש אז די

אז איז דעם פאל (כאטש דער קינוי קען ברענגען צו תגרא ושנאה) מעג זיין די הנהגה פון „וקנא את אשתו“;

און ר"ע האלט, אז דער קינוי וואס קומט „להדריכה“ איז א חובה —

און אזוי פסקנט דער רמב"ם, כנ"ל (וואס ער רעדט דאך וועגן אזא אופן אין קינוי⁴⁵, ווי ס'איז מוכח פון זיין לשון, כנ"ל סעיף ד).

[ויש לומר אז די צוויי אופני קינוי זיי-נען מרומז אין פסוק⁴⁶ — „ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה“ — די אריכות און כפל הלשון („או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו“) איז מרמז, אז דאס רעדט זיך וועגן צוויי פארשידענע סוגי נשים: „וקנא את אשתו והיא נטמאה“ — דער קינוי צו אן אשה וואס „מצא בה דברים כאורין“ וכיו"ב (עס איז מער קרוב לומר אז „היא נטמאה“); און „וקנא את אשתו והיא לא נטמאה“ — דער קינוי צו אן אשה כשרה „להדריכה“⁴⁷].

ו. פארוואס זאל זיין אז איסור לקנאות לאשה וואס „מצא בה דברים כאורין“ וכיו"ב — דלכאורה, אדרבה: אין אזא פאל דארף מען זיכער מקנא זיין לאשתו⁴⁸ (כאטש עס קען ברענגען לידו תגרא כו'), כדי זי אויסצוהיטן (אויף

(39) ב, א ד"ה אסור לקנאות.

(40) סוטה כח, רע"א. וישנ' רמב"ם הל' סוטה פ"ב ה"ח. פ"ג הי"ז.

(41) פ"ב שם. והוא ע"פ סוטה מז, ב. וראה בארוכה משנה למלך שם. ועוד.

(42) סוטה שם.

(43) סוטה י, א.

(44) ראה גם הגהות היעב"ץ לסוטה (ג, א) דמ"ד

(שם) „רוח טומאה“ הוא „משום דאמר מר אס' הוא מזנה אשתו מזנה עליו כו'“.

(35) וצ"ע מה שהביא הרמב"ם בפי"ה (בהמשך לפי המשנה) „ודע שאדם חייב לקנאות על אשתו כו'“ — והרי המשנה לא איירי בקינוי שהוא חובה.

(36) פרשתנו ה. יד. וראה ג"כ ספורנו עה"פ. עיון יעקב לסוטה שם ד"ה רבנן אמרי.

(37) וייתכן עפ"י הא ש'אמרו בגמ' שם שר"ע לית' שקינוי חובה מזה ש'קינוי אחרניא כתיב, ובקינוי זה נאמר „והיא לא נטמאה“ — שאיירי בקינוי לאשה כשרה כו', כפננים.

(38) ראה גם שטמ"ק כאן בשם הרא"ש.

הרואה סוטה בקלקולה כו", איז (ניט כפרש"ס⁵⁰, "בניווילה ובבשתה", נאָר) ווי דער פשטות הלשון: דער קלקול פון א סוטה החוטאת⁵¹ — זי איז מקלקל און עובר אן עבירה, אָדער איר עונש — "צבתה בטנה גו"⁵²;

און וויבאלד אַז דער (גאַנצער) קלקול פון א סוטה החוטאת (בזמן הזה) איז דאָס וואָס "יש לכּוּף האיש והאשה על הגירושין"⁵³, לערנט דער רמב"ם, אַז מס' סוטה קומט נאָך גיטין (וויבאלד אַז בענין הקלקול, איז "אחד הם", כנ"ל סעיף א).

[און דער ענין — אַז די משנה בהתחלת סוטה רעדט וועגן א סוטה החוטאת — איז אויך בהתאם צום סדר הכתובים אין פרשת סוטה בתושב"כ: התחלת הפרשה⁵⁴ איז "איש . . . כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל ושכב איש אותה . . . ונסתרה והיא נטמאה", און ערשט דערנאָך רעדט זיך וועגן א פסוק⁵⁵, "ועבר עליך רוח קנאה וקנא את אשתו והיא נטמאה או גו' לא נטמאה"; און אין דעם גופא, איז ער אויך מקדים "והיא נטמאה" פאַר "והיא לא נטמאה" (וואָס, ווי גערעדט פריער, רעדט דער ערשטער האַלבער פסוק ("וקנא . . . והיא נטמאה") וועגן א קינוי לאשה שמצא בה דברים כאורין)].

משא"כ רש"י גייט בכל הנ"ל לשיטתו: ער לערנט אַז די משנה רעדט וועגן קינוי סתם, אויך צו אַן אשה וואָס ער האָט ניט געזען ביי איר קיין "דברים כאורין" וכיו"ב — (ובמילא: א) ער

מים וועלן סיי ווי ניט בודק זיין את אשתו⁵⁶, און דורך משקה זיין אשתו וועט אַרויסקומען (בלשון הרמב"ם⁵⁶) "פשע שגרם לשם המפורש שימחה . . . ומוציא לעז על מי סוטה כו"⁵⁷,

נאָר ער זאָל איר בעסער⁵⁸ מגרש זיין⁵⁹.

ז. ע"פ כל האמור איז פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס דער רמב"ם לערנט אַז מס' סוטה קומט נאָך גיטין:

וויבאלד אַז די משנה בהתחלת סוטה רעדט וועגן אַן אשה וואָס "מצא בה דברים כאורין" — א סוטה החוטאת — איז מסתבר צו זאָגן, אַז דער פירוש אין (דעם טעם הסמיכות צו נזיר —) "שכל

(45) אין להקשות מהא שא"י בגמ' (שם ב, סע"ב ואילך) שהפ' דלשון קינוי דבר המטיל קנאה כו' הוא למד אסור לקנאות — דלכאורה, להפ' שבפנים אין האיסור שייך להטלת קנאה כו'?

כי מכיון שחוששין שהקינוי לא יועיל לבדוק אשתו, נמצא שפעולת הקינוי הוא רק בזה שמטיל קנאה (משא"כ קינוי המביא לידי השקאה — הוא התראה, שאם תעבור על הקינוי המים בודקים אותה).

(46) שם פ"ג הי"ח.

(47) להעיר גם ממש"ש הרמב"ם (הל' סוטה פ"ג הכ"ג) גבי עידי טומאה אחר ששתת ה"ז תצא כו' ואפי' לא אירע לה דבר כו' מפני שאין המים בודקין אלא מי שאין לה עדים כו' (ומוסיף) — על הש"ס שם ה, א) ועוד שמא בעלה אינו מנוקה מעון ולפיכך לא בדקו המים את אשתו. — וכבר האריך בזה במשנה למלך הנ"ל ועוד. ואכ"מ.

(48) אף שאין כופין אותו לגרש (נסמן לעיל הערה 12). ראה יבמות סג, ב. גיטין בסופה. רמב"ם הל' גירושין פ"י הכ"ב.

(49) ע"ד מ"ש בשטמ"ק שם, ד"כיון שיכול לגרשה מוטב שיגרשנה ממה שיקנא לה ותהי' עמו בקטטה וגם שמא תזנה תחתיו בסתר" (וע"פ המבואר בפנים שר"י ור"ע איירי בקינוי לאשה כשרה כו', אין צריך לדחוק כמ"ש בשטמ"ק שם שלר"י שרשות לקנאות איירי ש"א, אינו רוצה לגרש מחמת שיש לו בנים ממנה או שכתובתה מרובה).

(50) שם ב, א ד"ה בקלקולה.

(51) ראה גם פני משה (שציון לעיל הערה 11).

(52) פרשתנו ה, כו.

(53) לשון הרמב"ם בפיה"מ (הובא לעיל סעיף א).

(54) ה, יב"ד.

— יראת העונש — וואס דער חטא ברענגט, נאָר פאַר דעם חטא גופא, די עצם זאך צו טאן עפעס וואס איז היפך רצון השם — וואס דער ענין איז מודגש במיוחד ביי אַ סוטה וואס איז טהורה:

אַלע עבירות האָבן אַן עונש⁵⁹, ובמילא איז ביי זיי אַלע שייך יראה פון דעם חטא אַליין און יראת העונש —

מיט'ן אויסנאם פון אן אשה וואס איז טהורה, און ביי איר איז געווען סתירה והשקאה כו', איז ניט נאָר וואס איר קומט ניט קיין עונש, נאָר אדרבה, זי באַקומט אַ שכל גדול — „ונקתה ונזרעה זרע“⁶⁰, ווי חז"ל⁶¹ זאָגן „היתה יולדת בצער יולדת בריח . . נקבות יולדת זכרים וכו'“;

פונדעסטוועגן דאַרף זי ברענגען אַ מנחה אַלס כפרה⁶², ווייל די עצם זאך וואס ביי איר איז געווען סתירה — אפילו ווען דאָס איז ניט אין אַן אופן האסור (לולא דעם קינוי הבעל)⁶³ — איז ניט קיין הנהגה הראוי⁶⁴.

לערנט אַז „סוטה אחר נזיר“⁵⁵, ווייל התחלת מס' סוטה האָט ניט קיין שייכות צו מס' גיטין. ב) „שכל הרואה סוטה בקלקולה כו'“ איז ער מפרש⁵⁶ „בניוולה ובכשתה“ (ג) דער איסור לקנאות איז ווייל „מביא עצמו לידי תגר ואת אשתו לידי ניוול ואפילו היא טהורה“⁵⁷.

ה. ע"פ שיטת הרמב"ם — אַז די התחלת המס' רעדט וועגן סוטה החוטאת — וועט מען אויך פאַרשטיין די שייכות פון התחלת המס' צו איר סיום: „לא תיתני יראת חטא דאיכא אַנא“:

דער מיטל צו „מסיים“ זיין (מס') סוטה — עס זאָל ניט זיין סוטה החוטאת, מען זאָל ניט דאַרפן מקיים זיין בפועל הלכות סוטה — איז דורך דעם וואס „לא תיתני יראת חטא דאיכא אַנא“: בשעת אַ איד לערנט (מס' סוטה) און איז מסיים וחותר „לא תיתני יראת חטא דאיכא אַנא“ — ער קומט צו צו דער דרגא פון יראת חטא — ווערט בטל די מציאות ואפשריות פון חטא⁵⁸ וסוטה.

ט. ויש לבאר די שייכות הנ"ל אויך לשיטת רש"י, אַז דער קינוי שבהתחלת המס' איז (אויך) צו אַן אשה כשרה כו' (ועד"ז די סתירה והשקאה כו' וואס שטייט דערנאָך אין משנה, איז ניט מודגש אַז עס רעדט זיך וועגן אַ סוטה החוטאת, נאָר „אפילו היא טהורה“⁵⁷) —

לויט דעם פירוש הידוע⁵⁸ אין „יראת חטא“, אַז מ'האָט מורא (ניט פאַרן עונש)

59 להעיר מתניא ספכ"ד בהגהה.

60 פרשתנו ה, כח.

61 סוטה כו, א. ויש'נ. ירושלמי שם פ"ג ה"ד. תוספתא שם פ"ב, ד. ספרי ורש"י פרשתנו עה"פ. וכן הוא להלכה — רמב"ם הל' סוטה פ"ג הכ"ב — דלא כמ"ד (תוספתא שם. ספרי שם, לא. ירושלמי שם ה"ה) שגם טהורה יש לה פורעניות.

62 ראה תודה' כל ותודה' הקומץ — סוטה כג, א. וראה כריתות (כד, א) הפלוגתא אם היא כפרה או לברר עון (וראה תודה' כשבעלה סוטה כב, סע"ב). וי"ל דגם למ"ד לברר עון הוא רק לגבי חלק הבעל שבמנחה (ראה תוס' שהובא בתחילת ההערה) שלגבי צריך לברר עון: משא"כ לגבי האשה (שידועת אם חטאה) היא כפרה לחוד. ואכ"מ.

63 כגון עס אבי', או כשבעלה בעיר — ראה צפע"נ הל' סוטה פ"א ה"ז. השלמה שם, ועוד.

64 ראה רמב"ם הל' אישות פכ"ד הכ"ז: שאין לך דבר יותר מכוער מזה. ולהעיר מלשון הירושלמי וספרי שבהערה הבאה: יתקלקלו בשביל שיפקדו.

55 לשון רש"י שם ד"ה מכדי.

56 להעיר ממחזיל בריש המס' (ג, א) „אין אדם עובר עבירה . . שנאמר . . כי תשטה כו'.

57 כלשון רש"י ד"ה אסור הנ"ל.

58 תי"ט בסוף המס', וראה לקו"ת קרח נב, ד.

מטות פט, א. ובכ"מ.

און ווען ביי איר איז דא סתירה,
אפילו ווען זי טוט עס מיטן חשובן אז
דורך דעם זאל זי באקומען דעם שכר
פון „ונזרעה זרע“⁶⁵ — איז א סימן אז
איר פעלט „יראת חטא“.

און דערפאר איז דער סיום ו„גמר“
פון (מס') סוטה — (ווען מען קומט צו)
„לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא“.
(משיחת ערב חג השבועות תשי"ט)

65) להעיר ממיד (סוטה כו, א. ירנ'ש' שם ה"ד.
ספרי שם, כח) אי"כ יסתרו כל העקרות ויפקדו. וראה

ברכות לא, ב (גבי חנה) וצפע"נ השלמה שם.

נשא ג *

שמשון שטייט: „ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלקים יהי הנער מן הבטן“. אויך ער איז א נזיר עולם, אבער ער האט נישט כל דיני נזירות — ווארום ער מעג און ער האט זיך מטמא געווען למתים⁷ (ועוד דינים וואס זיינען אנדערש ביי נזיר שמשון — כדלקמן).

[און דעריבער, בשעת איינער זאגט הריני נזיר כשמשון, איז לדעת ר"י⁸ — און אזוי פסק'נט דער רמב"ם⁹ — איז ער אסור ביין ובתגלחת און מותר להטמא למתים].

ב. אין דער משנה פון סיום מס' נזיר לערנען מיר: „נזיר ה' שמואל כדברי ר' נהוראי שנאמר¹⁰ ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון ומורה נאמר בשמואל ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר. א"ר יוסי והלא אין מורה אלא של בוי"ד, אמר לו ר' נהוראי והלא כבר נאמר¹¹ ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאלו והרגני שכבר ה' עליו מורה של בוי"ד“.

דארף מען פארשטיין:

פון דעם וואס ר' נהוראי לערנט אָפּ אז שמואל איז געווען א נזיר בגז"ש פון שמשון'ען — וויבאלד אז „אין גז"ש

א. ביי די דינים פון א נזיר בפרשתנו¹ — אז ער טאר נישט טרינקען קיין וויין, ו'תער לא יעבור על ראשו', און „כל ימי הזירו לה' על נפש מת לא יבא“ (ועד"ז גילוח ראשו און די קרבנות וואס ער בריינגט אויב ער ווערט טמא) וכו' — לערנט מען אָפּ אז זיי גייען אָן סיי ביי א נזיר אויף א באשטימטן זמן (שלושים יום, אָדער מער), סיי ביי א נזיר עולם, א נזיר אויף שטענדיק².

דער חילוק³ צווישן זיי איז נאָר אז א נזיר אויף א באשטימטן זמן טאר זיך נישט מגלח זיין ביז סוף ימי נזרו, און א נזיר עולם איז זיך מגלח (און בריינגט די קרבנות וואס קומען כשיגלח) ווען הכביד שערו (מ"ב חודש ל"ב חודש⁴).

ס'איז פאראן נאָר א סוג פון נזירות וואס איז נישט מפורש אין תורה, אבער מגעפינט עס בנביאים (אין דער הפטרה פון דער סדרה⁵) — נזיר שמשון. ביי

(1) וסיום מס' נזיר.

(2) ו' ג ואילך.

(3) ראה ספרי שם, ה. ח. יג. רמב"ם הל' נזירות

פ"ג הי"ב.

(4) רמב"ם שם.

(5) כדעת רבי — נזיר ד, סעי'ב.

(6) שמונה מובן שפרשת נזיר היא פרשה עיקרית בהסדרה.

(6) שופטים יג, ה. וראה במדבר ב' נזיר (פרשתנו פ"י, ה) דדריש כל הפרשה דשופטים שם „ויהי איש אחד מצרעה“.

(7) נזיר שם, סעי'א ואילך. רמב"ם שם הי"ג.

(8) נזיר שם, ב.

(9) שם הי"ד.

(10) שמואל א, יא.

(11) שמואל שם טז, ב.

(1) וכפי' היות רענון ביל"ש כאן ומתיכא לבמדבר (פ"י, יז) דההמשך בספרי שם (.. קרבן טומאה .. אלא במי שיש פסק לנזרו) אינו ממעט נזיר עולם מקרבן טומאה, ובצפ"ע נה"ת פרשתנו שם: דר"ל כאן למעט נזיר שמשון מן טמאים, ודלא כפי' מהר"ז לבמדבר שם, וצפ"ע על הרמב"ם הל' שבועות פ"ו ה"א. הל' נזירות פ"ו הט"ו (נעתיקו בצפ"ע נה"ת פרשתנו ע' סא ואילך).